

Pedagogická
fakulta
Faculty
of Education

Jihočeská univerzita
v Českých Budějovicích
University of South Bohemia
in České Budějovice

Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích

Pedagogická fakulta

Katedra Společenských věd

Bakalářská práce

Změna volebního zákona do Poslanecké sněmovny 2021 a její dopady

Vypracoval: Barbora Hladíková

Vedoucí práce: PhDr. Vladimír Hanáček, Ph.D.

České Budějovice 2023

PODĚKOVÁNÍ

Děkuji PhDr. Vladimíru Hanáčkovi, PhD., za jeho cenné rady a vstřícný přístup při vedení této bakalářské práce. Dále bych chtěla poděkovat své rodině a přátelům za podporu.

PROHLÁŠENÍ

Prohlašuji, že svou bakalářskou práci na téma Změna volebního zákona do Poslanecké sněmovny 2021 a její dopady jsem vypracoval(a) samostatně pouze s použitím pramenů a literatury uvedené v seznamu citované literatury.

Prohlašuji, že v souladu s §47b zákona č. 111/1998 Sb. v platném znění souhlasím se zveřejněním své bakalářské práce, a to v nezkrácené podobě, elektronickou cestou ve veřejně přístupné části databáze STAG provozované Jihočeskou univerzitou v Českých Budějovicích na jejích internetových stránkách, a to se zachováním mého autorského práva k odevzdanému textu této kvalifikační práce. Souhlasím dále s tím, aby toutéž elektronickou cestou byly v souladu s uvedeným ustanovením zákona č. 111/1998 Sb. zveřejněny posudky školitele a oponentů práce i záznam o průběhu a výsledku obhajoby kvalifikační práce. Rovněž souhlasím s porovnáním textu mé kvalifikační práce s databází kvalifikačních prací Theres.cz provozovanou Národním registrem vysokoškolských kvalifikačních prací a systémem na odhalování plagiátů.

V Českých Budějovicích dne 24. června 2023

.....

Barbora Hladíková

ANOTACE

Bakalářská práce “Změna volebního zákona do Poslanecké sněmovny v roce 2021 a její dopady” se zabývá vývojem volebního zákona do Poslanecké sněmovny od vzniku samostatné České republiky po současnost. Cílem práce je zaměřit se na změnu volebního zákona v roce 2021. Teoretická část čerpá z odborné literatury a je věnována podobě volebního systému do Poslanecké sněmovny Parlamentu České republiky od 90.let po současnost. Práce se zaměřuje především na změnu v roce 2021, proto práce obsahuje předvolební politickou situaci a dále jsou uvedeny konkrétní změny, které byly schváleny, a jaký dopad změny měly na výsledky voleb. Praktická část je ve formě výpočtů, které ukážou, jak hodně změna volebního zákona ovlivnila výsledky voleb, respektive rozdělení jednotlivých mandátů mezi kandidující strany. Výpočet se tedy konkrétně týká srovnání původního přepočtu podle D’Hontova dělitele a nového přepočtu podle kvóty Imperiali.

Klíčová slova: volby, volební reforma, volební dělitel, volební kvóta, poslanecká sněmovna

ANNOTATION

The bachelor thesis "Change of the Electoral Law for the Chamber of Deputies in 2021 and Its impact" deals with the development of the electoral law for the Chamber of Deputies from the establishment of the independent Czech Republic to the present. The aim of the thesis is to focus on the change of the electoral law in 2021. The theoretical part draws on the literature and is devoted to the form of the electoral system for the Chamber of Deputies of the Parliament of the Czech Republic from the 1990s to the present. The thesis focuses primarily on the change in 2021, so the thesis includes the pre-election political situation and then lists the specific changes that were passed and what impact the changes had on the election results. The practical part is in the form of calculations that show how much the change in the electoral law affected the election results, or the distribution of individual seats among the candidates. The calculations specifically concern the comparison of the original recount according to the D'Hont divisor and the new recount according to the Imperiali quota.

Keywords: Elections, Electoral reform, Electoral divisor, Electoral quota, Chamber of Deputies

Obsah

TEORETICKÁ ČÁST	9
1. ZÁKLADNÍ CHARAKTERISTIKA VOLEB A SOUČASNÝ VOLEBNÍ SYSTÉM	9
1.1. POMĚRNÉ VOLEBNÍ SYSTÉMY	10
1.2. VOLEBNÍ FORMULE	11
1.3. VOLEBNÍ DĚLITELE.....	12
1.3.1. <i>D'Hondtův dělitel</i>	12
1.3.2. <i>Upravený D'Hondtův dělitel</i>	12
1.3.3. <i>Dělitel Sainte-Laguëa</i>	13
1.3.4. <i>Upravený dělitel Sainte-Laguëa</i>	13
1.3.5. <i>Imperialiho dělitel</i>	13
1.4. VOLEBNÍ KVÓTY.....	13
1.4.1. <i>Hareova kvóta</i>	14
1.4.2. <i>Hagenbach-Bischoffova kvóta</i>	14
1.4.3. <i>Imperialiho kvóta</i>	14
2. REFORMY VOLEBNÍHO SYSTÉMU V ČESKÉ REPUBLICĚ.....	15
2.1. VOLEBNÍ REFORMA 1990	15
2.1.1. <i>Volby v roce 1992</i>	15
2.2. VOLEBNÍ REFORMA 1995	16
2.3. VOLEBNÍ REFORMA V ROCE 2000	17
2.3.1. <i>Politická situace po volbách 1998</i>	17
2.3.2.	17
2.3.3. <i>Nález ústavního soudu ČR v roce 2002</i>	19
2.4. VOLEBNÍ REFORMA 2006	20
3. ZMĚNA VOLEBNÍHO ZÁKONA V ROCE 2021	22
3.1. NAVRHOVANÉ VARIANTY.....	22
3.1.1. <i>Návrh KDU-ČSL</i>	22
3.1.2. <i>Návrh Marka Bendy</i>	23
3.1.3. <i>Vládní návrh 1–14 volebních obvodů</i>	24
3.1.4. <i>Vládní návrh 2 - Celostátní obvod</i>	24
3.2. VÍTEŽNÁ VARIANTA	25
PRAKTICKÁ ČÁST.....	26
4. HLAVNÍ MĚSTO PRAHA	26
4.1. <i>D'Hondtův dělitel</i>	26
4.2. <i>Upravený D'Hondtův dělitel</i>	28
4.3. <i>Sainte-Laguëa dělitel</i>	29
4.4. <i>Upravený Sainte-Laguëa dělitel</i>	30
4.5. <i>Imperialiho dělitel</i>	31
4.6. <i>Hareova kvóta</i>	32
4.7. <i>Hagenbach-Bischoffova kvóta</i>	33
4.8. <i>Imperialiho kvóta</i>	33
5. JIHOČESKÝ KRAJ	34
5.1. <i>D'Hondtův dělitel</i>	34
5.2. <i>Upravený D'Hondtův dělitel</i>	35
5.3. <i>Sainte-Laguëa dělitel</i>	36
5.4. <i>Upravený Sainte-Laguëa dělitel</i>	37
5.5. <i>Imperiali dělitel</i>	38
5.7. <i>Hagenbach-Bischoffova kvóta</i>	40
5.8. <i>Imperialiho kvóta</i>	41
6. KARLOVARSKÝ KRAJ	42
6.1. <i>D'Hondtův dělitel</i>	42

6.2.	<i>Upravený D'Hondtův dělitel</i>	43
6.3.	<i>Sainte-Laguea dělitel</i>	43
6.4.	<i>Upravený Sainte-Laguea dělitel</i>	44
6.5.	<i>Imperialiho dělitel</i>	44
6.7.	<i>Hareova kvóta</i>	45
6.8.	<i>Hagenbach-Bischoffova kvóta</i>	45
6.9.	<i>Imperialiho kvóta</i>	46
ZÁVĚR		47
SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY		49
SEZNAM ZKRATEK		53
SEZNAM TABULEK		54

ÚVOD

V bakalářské práci s názvem „Změna volebního zákona do Poslanecké sněmovny 2021 a její dopady“ se budu zabývat vývojem volebního zákona do Poslanecké sněmovny v České republice a také současným volebním systémem. Toto téma jsem si vybrala, protože mi přijde zajímavé a také velmi aktuální.

Práce je rozdělená na teoretickou část a praktickou část. Teoretické část je rozdělena na tři kapitoly. První kapitola se věnuje základní charakteristice voleb a také současným volebním zákonem. Druhá kapitola pojednává o hlavních volebních reformách, které od roku 1990 proběhly. Poslední kapitola se zaměřuje na volební reformu v roce 2021 a její navrhované varianty. V teoretické části vycházím buď z odborné literatury, nebo z odborných internetových článků.

Praktické část vychází z mých vlastních výpočtů. Zaměřila jsem se na tři kraje v České republice a snažila jsem se výsledky voleb do Poslanecké sněmovny v roce 2021 přepočítat podle jednotlivých volebních dělitelů nebo volebních kvót, které zmiňuji v teoretické části.

TEORETICKÁ ČÁST

1. ZÁKLADNÍ CHARAKTERISTIKA VOLEB A SOUČASNÝ VOLEBNÍ SYSTÉM

Základní princip pro volební proces u nás v České republice je Všeobecná deklarace lidských práv už z roku 1948, konkrétně to nalezneme v článku 21, který obsahuje právo podílet se na vládě ve své zemi, a to buď přímo nebo na základě volených zástupců (Antoš 2008). Tento článek zdůrazňuje hlavně pevně stanovenou délku volebního období, ale mimo to i všeobecnost, tajnost a rovnost volebního práva (Antoš 2008). Další pravidla poté uvádí i Listina základních práv a svobod.

Poslanecká sněmovna, která původně existovala pod názvem Česká národní rada v rámci Československa, a která se až po roce 1992 změnila díky ustanovením Ústavy v Poslaneckou sněmovnu Parlamentu České republiky má 200 poslanců, kteří jsou voleni na čtyři roky. Jedná se o dolní komoru Parlamentu České republiky, která společně se Senátem náleží výlučně zákonodárná moc.

Česká ústava volby do Poslanecké sněmovny charakterizuje několika základními rysy. „Volby do Poslanecké sněmovny se konají tajným hlasováním na základě všeobecného, rovného a přímého volebního práva, podle zásady poměrného zastoupení.“ (Ústava ČR). Přímost volby je dána odevzdáním hlasu konkrétní kandidátní listině, volič tedy nevybírá žádné volitele. Rovnost je založena na tom, že všechny hlasy od voličů mají stejnou váhu. Všeobecnost volebního práva spočívá v tom, že právo volit mají všichni občané, česká ústava tento bod omezuje věkovou hranicí, právo volit, tedy aktivní volební právo má každý občan české republiky, který dosáhl 18 let a právo být volen, tedy pasivní volební právo má každý, který dosáhl věku 21 let (Cabada, Vodička 2011, Ústava ČR). Dalším rysem je tajnost volebního práva. Posledním důležitým principem sněmovních voleb je podle Ústavy ČR zásada poměrného zastoupení.

Česká republika je v rámci voleb do Poslanecké sněmovny rozdělena do čtrnácti volebních obvodů (ČSÚ). V rámci těchto volebních obvodů jsou pak rozdělovány jednotlivé poslanecké mandáty. Počet mandátů pro volební obvody se zjistí pomocí tzv. republikového mandátového čísla. Toto číslo získáme podílem všech odevzdaných hlasů a počtem poslanců, poté se počet hlasů, které byly odevzdané vydělí tímto daným republikovým mandátovým číslem, a tím se získá počet rozdělovaných mandátů

v daném volebním obvodu. Může nastat situace, že některé mandáty zůstanou nerozdělené, ty poté případnou volením obvodům, které mají po vydělení největší zbytek (Filip, 1993, Seznam Zprávy, 2021).

„Celkový počet platných hlasů při volbě do Poslanecké sněmovny v roce 2021 bylo 5 375 090“ (ČSÚ, 2021). Republikové mandátové číslo bylo pro tento rok 26 875. Jedná se také o průměrný počet voličů na jednoho poslance, jsou do toho i započítáni voliči, kteří hlasovali pro politické subjekty, které žádný mandát v Poslanecké sněmovně nezískali, protože nezvládly překročit povinné volební kvórum (Seznam Zprávy, 2021).

1.1. Poměrné volební systémy

Při volbách do Poslanecké sněmovny se používá poměrný volební systém, který představuje hlavní kategorii volebních systémů. S ideou tohoto volebního systému přišel už v roce 1789 hrabě Honoré Gabriel Mirabeau, který při svém projevu prohlásil: „Generální stavy jsou ve vztahu k národu jako je mapa vůči krajině, ve všech svých částech, první tak jako celek, kopie by měla mít stále stejné proporce jako originál.“ Základní otázka, před kterou tedy příznivci demokracie stáli byla, kdo reprezentuje ty voliče, kteří nehlasovali pro vítěze (Nová kniha o volbách, Krejčí, 2006, s. 58).

Principem systému poměrného zastoupení je tedy, že kandidující politické strany, koalice či hnutí získávají mandáty podle toho, jaký byl poměr mezi hlasy odevzdanými pro ně (Nová kniha o volbách, Krejčí, 2006, s. 60). Rozlišujeme dva základní typy, a to listinný volební systém nebo také systém kandidujících listin, což je v zásadě jediná čistá varianta systému poměrného zastoupení a poté systém jednoho přenosného hlasu. Někteří autoři (Sartori 2001, Taagepera 2007) zařazují k poměrnému volebnímu systému i systém jednoho nepřenosného hlasu. Jedná se o semiproporční volební systém. V poměrném volebním systému je možné stanovit počet hlasů, který musí získat druhá nejsilnější strana, aby měla jistý zisk prvního mandátu, ale u systému jednoho nepřenosného hlasu toto stanovit nelze, protože nejsme schopni určit, jak byly hlasy vhodně nebo nevhodně získané druhou nejsilnější stranou rozděleny mezi kandidáty (Volební systémy, Chytilík, Šedo, Lebeda, Čaloud, 2009, s. 33).

Systém jednoho přenosného hlasu je většinou autorů řazen mezi poměrné volební systémy. Někdy je označován jako Hareův-Clarkův systém (Krejčí, 2006). Systém spočívá v tom, že každý volič má k dispozici jeden hlas, který udělí kandidátovi, kterého preferuje nejvíce. Poté ale musí určit pomocí dalších preferencí

kandidáta, kterému by měl být přenesen jeho hlas, v případě, že „jeho“ kandidát preferenční hlas nevyužije. Může se stát, že kandidát překročí kvótu pro zvolení, a tudíž část hlasů nad kvótou může být využita pro další kandidáty nebo je kandidát vyřazen, protože byl nejslabší. Přenášení hlasů se děje do té doby, dokud není zvolen odpovídající počet kandidátů (Volební systémy, Chytilék, Šedo, Lebeda, Čaloud, 2009, s. 33-34). Tento systém užívaly podle statistiky v roce 2004 při volbě do parlamentů pouze dvě země, a to Irsko a Malta (Krejčí, 2006).

Druhý typ poměrného volebního systému je listinný systém. Volič svým hlasováním v tomto systému rozhoduje ve více mandátových obvodech pro danou politickou stranu, hnutí, či koalici. Na rozdíl od předchozího typu zahrnuje tento systém celou řadu variant. Jedním ze způsobů, jak tento systém rozdělit je na základě toho, zda volič má nebo nemá možnost udělit preferenční hlasy. Můžeme tedy rozlišit kandidátní listinu přísně vázanou, kde volič nemá možnost ovlivnit, který kandidát bude zvolen, vázanou, kde volič může pomocí preferenčních hlasů měnit pořadí kandidátů, a tím ovlivňovat, jaký kandidát bude zvolen. Poslední typ kandidátní listiny je volná, kde volič může hlasovat napříč kandidátkami. V České republice se využívá listinný poměrný volební systém ve volbě do Poslanecké sněmovny s vázanou kandidátkou, kdy každý volič může udělit až dva preferenční hlasy (Volební systémy, Chytilék, Šedo, Lebeda, Čaloud, 2009, s. 34).

Důležitou proměnnou u listinného volebního systému je nejenom podoba hlasování, ale i způsob sčítání hlasů, velikost volebního obvodu, výška uměle nastavené bariéry pro vstup do parlamentu, a i počet a charakter skrutinií, dokonce bychom mohli uvažovat i o celkovém počtu volených zástupců (Volební systémy, Chytilék, Šedo, Lebeda, Čaloud, 2009, s. 35).

1.2. Volební formule

Obecně se můžou volební formule popsat jako postupy, pomocí kterých se v rámci více mandátových volebních obvodů v poměrném volebním systému přepočítávají hlasy. Základní dělení volebních formulí jsou volební kvóty a volební dělitele. Obě kategorie plní technickou funkci, a to rozpolcovat celkové počty hlasů jednotlivých stran metodou jejich dělení určitou číselnou řadou čísel nebo kvótou, a to tak aby dosažené porovnatelné kvantitativní sumy sloužily jako báze pro přidělování mandátů. (Klíma, 2001, s. 63). V poměrném volebním systému by mělo platit pravidlo, že procentuální zisk politického subjektu v daném volebním obvodu by měl být

přibližně roven procentuálnímu zisku mandátů. Volební formule ale toto pravidlo deformují a modelují zisky ve prospěch či neprospěch politických stran podle jejich velikosti, tedy volebního zisku (Chytilek et al. 2009, s. 189).

1.3. Volební dělitele

Výpočet mandátů podle volebních dělitelů je podstatně jednodušší než u níže popsaných volebních kvót. Obecně lze říci, že jde o matematickou metodu, která používá k přepočtu hlasů na jednotlivé mandáty určité číselné řady dělitelů (Klíma, 2001, s. 63). Volební dělitele jsou ve většině případů pojmenovány podle jejich „vynálezců“. Nejvíce se názvy tedy pojí se jmény jako Victor D’Hondt nebo A. Sainte-Laguë.

1.3.1. D’Hondtův dělitel

Jako první bude určitě vhodné popsat právě tento dělitel, protože slouží jako jakýsi prototyp dělitel, od kterého jsou odvozovány všechny ostatní. Tato metoda má i spoustu modifikací. V České republice se používá k výpočtu rozdělení mandátů ve volbách do zastupitelstev krajů a obcí, ve volbách do Evropského parlamentu a do roku 2017 i ve volbách do Poslanecké sněmovny.

Podstatou je dělení hlasů pro jednotlivé politické strany číselnou řadou, a to od jedné až do čísla shodného s tím kolik mandátů se daném volebním obvodu rozděluje. Nejprve se tedy vezme celková suma hlasů každé jednotlivé strany, a ta se postupně vydělí kladnými celými čísly. První dělení je tedy číslem 1, další dělení číslem 2 apod. Mohli bychom shrnout, že metody dělitelů fungují na postupném přidělování mandátů podle nejvyšších výsledků dělení. Pouze u tohoto typu dělitele jsou výsledky skutečnými průměry hlasů na mandát, všechny ostatní metody přidělují mandáty i na základě největších výsledků, které ale v jisté míře zkreslují původní princip odměňování stran podle nejvyššího průměru hlasů na mandát (Klíma, 2001).

1.3.2. Upravený D’Hondtův dělitel

Jako hlavní modifikace D’Hondtova dělitele se liší pouze použitím řady čísel (ČSÚ). Na rozdíl od základní D’Hondtovy metody se místo prvního dělitele 1 používá 1,42. První dělitel snižuje základ pro dosažení prvního mandátu menšími stranami, ale velkým stranám se dělí celkové zisky hlasů menšími následujícími děliteli, tím se

snížují jejich výsledné položky pomaleji, a proto mají širší prostor obsadit většinu zbývajících mandátů dříve, než se dostanou na řadu menší strany (Klíma, 2001, s. 67).

1.3.3. Dělitel Sainte-Laguëa

Metoda Sainte-Laguë je modifikací metody D'Hondt. Tato metoda je pojmenována po belgickém matematikovi André Sainte-Laguë a používá řadu pouze lichých čísel. V minulosti byl tento dělitel využíván ve Skandinávii, která později přešla na jeho upravenou verzi. Kromě Skandinávie se tato podoba dostala i do Polska, kde byl použit při volbách v roce 2001 (Chytilek, 2009, s. 197).

1.3.4. Upravený dělitel Sainte-Langua

Tento upravený dělitel Sainte-Langua se liší pouze prvním dělitelem, který není 1, ale 4. Tato změna ztíží malým subjektům dosáhnout zisku prvnímu mandátu, jako tomu je u předchozího dělitele, ale naopak pomůže dosáhnout zisk středním politickým subjektům (Taagepera a Shugart 1989).

1.3.5. Imperialiho dělitel

Tato metoda s řadou dělitelů 2; 3; 4; 5 vypočítává mandáty ve prospěch největších stran. Na rozdíl od D'Hondtova dělitele je u této metody malá změna, a to vypuštění prvního dělitele 1 a jeho nahrazení dělitelem 2 a tato změna vede ke dvojnásobnému snížení základů pro dosažení prvního mandátu (Klíma, 2001). Michal Klíma tuto metodu dokonce označuje jako nejradikálnější.

Původní podoba dělitele Imperiali byla ale jiná. Klíma odkazuje na ústavního právníka J. Filipa, který uvádí originál metody od belgického senátora Imperialiho, která je založená na zvýšení dělitele nikoli o jedničku, ale o číslo 0,5 a také nezačínal číslem dva, ale jedna. Výsledná posloupnost dělitele tedy vypadala 1 1,5 2 2,5 3 3,5 ... (Klíma, 2001, Filip, 2000).

1.4. Volební kvóty

Druhou metodou, jak rozdělit získané hlasy jednotlivých stran na jednotlivé mandáty je pomocí volebních kvót. Hlavní rozdíl oproti volebním dělitelům spočívá ve výchozích principech. Volební dělitele přidělují mandáty podle nejvyššího průměru hlasů a volební kvóty mandáty přidělují na základě jisté kvóty hlasů, která je určena pro zisk jednoho mandátu (Klíma, 2001).

1.4.1. Hareova kvóta

Tato kvóta by se dala označit za nejjednodušší a také produkuje oproti ostatním nejvíce poměrné výsledky. Celkový součet platných hlasů v jednom obvodu se vydělí počtem přidělených mandátů pro daný volební obvod. Výsledek je počet hlasů, který potřeba pro získání jednoho mandátu. Kolikrát je Hareova kvóta, kterou bychom mohli označit jako také jako mandátové nebo volební číslo, obsažena v celkovém počtu hlasů pro daný politický subjekt, tak na tolik „bezprostředních mandátů“ (Klíma, 2001, s.75) má daný politický subjekt nárok.

Po tomto prvním kroku následuje přidělení mandátů v druhém kroku, a to na základě největších zbytků hlasů (Klíma, 2001).

1.4.2. Hagenbach-Bischoffova kvóta

Tato kvóta se vypočítává stejným způsobem jako předchozí, ale celkový součet hlasů se nedělí počtem přidělených mandátů na daný volební obvod, ale počtem přidělených mandátů plus jeden mandát navíc. Výsledek je tedy nižší než u předchozí metody. Platí, že čím nižší je kvóta, tak tím se zvyšuje pravděpodobnost, že politický subjekt získá více mandátů, a to hned v prvním kroku.

Tato metoda má tedy tendenci hlavně vylepšovat mandátové zisky větších politických stran nebo hnutí, protože se většina mandátů rozdělí hned v prvním kroku a snižuje se význam zbytků (Klíma, 2001).

1.4.3. Imperialiho kvóta

Tato kvóta funguje na podobném principu, jako kvóta Hagenbach-Bischoffova, ale pracuje s předpokladem, že v dané volební obvodě není jen o jeden mandát navíc, ale je tam dokonce o 2 mandáty více, než je skutečný počet přidělovaných poslaneckých mandátů.

Tímto krokem je tato kvóta ještě nižší a také se snižuje velikost zbytku. Ještě více tedy pomáhá velkým politickým stranám získat mandáty hned v prvním kroku (Klíma, 2001).

2. REFORMY VOLEBNÍHO SYSTÉMU V ČESKÉ REPUBLICĚ

2.1. Volební reforma 1990

Toto období zahrnujeme do první fázi politiky volebních reforem v České republice. Tuto fázi bychom mohli vytyčit od roku 1990 a až do voleb do Poslanecké sněmovny v roce 1992, respektive až do přijetí zákona o volbách do Parlamentu ČR č. 247/1995 Sb. (Charvát, 2013).

Hlavním důvodem volební reformy byl požadavek, aby výsledky voleb bylo co nejvíce spravedlivé a zastoupení v Poslanecké sněmovně měly i nevítězné politické strany. Druhý důvod reformy, který nejvíce prosazovali hlavně zástupci strany Občanského fóra, bylo vytvořit podmínky pro vznik a následky rozvoj stranického a politického pluralismu, což měl zajistit poměrný volební systém (Charvát, 2013).

Volební reforma, která proběhla roku 1990 se považuje za reformu potřebnou. Vyplynula z diskusí o volebních pravidlech pro zakladatelské volby, což s odehrály v rámci OF, a poté v rámci jednání rozhodujících sil u tzv. kulatých stolů na počátku roku 1990. Z těchto jednání vzešla na konci února 1990 změna volebního zákona, která upravovala dosavadní tzv. sovětský model, který se využíval v komunistickém Československu (Charvát, 2013).

Reforma se týkala především zavedení poměrného volebního systému. Česká republika se rozdělila na 8 volebních obvodů a Slovenská republika na 4. Nový volební systém používal dvě skrutinia a v obou se využívala Hagenbach-Bischoffova kvóta. Uzavírací klauzule se stanovila na 5 % pro všechny kandidující subjekty (Charvát, 2013).

2.1.1. Volby v roce 1992

Oproti volbám do Sněmovny národů Federálního shromáždění ČSFR v roce 1990, kdy voliči svoje hlasy rozdělili mezi dvě nejsilnější strany, a to Občanskému fóru a Veřejnosti proti násilí. „V České republice Občanské fórum získalo 49,96 % hlasů a na Slovensku strana Veřejnost proti násilí získala 37,28 % hlasů (Chytilík, 2009).

Po volbách v roce 1992 nebylo zcela jasné, kam se voliči Občanského fóra a Veřejnosti proti násilí obrátili. Z hlasů těchto voličů profitoval téměř každý. V případě

Občanského fóra hlavně ODS, tato strana získala asi 55 % voličů OF a v případě slovenské strany Veřejnost proti násilí především Hnutí za demokratické Slovensko (HZDS), která na svoji stranu získala 50 % voličů (Krejčí, 2006).

Volby v roce 1992 proběhly v úplně jiné politické situaci. Celková nálada ve společnosti se změnila a také vzrostl politický význam národních orgánů. Velkým rysem těchto voleb je pokles volební aktivity občanů o více než 10 % (Krejčí, 2006).

2.2. Volební reforma 1995

Volební reformu 1995 můžeme podle Charváta (2013) zařadit stále do první fáze politických volebních reforem v České republice. Výsledek voleb 1992 byl i počátkem pro zánik ČSFR a následným přijímáním zákona v roce 1995. Původně byl návrh nového zákona o volbách do Parlamentu ČR předkládán Poslanecké sněmovně jako vládní návrh, tam byl ale upraven 17. června 1994 byl poté předložen jako návrh poslanců, především Pavla Hirše.

Tento nový volební zákon zůstal v podstatě stejný jako u voleb v roce 1992. Dolní hranice pro vstup do Poslanecké sněmovny v případě jedné kandidující strany zůstala hranice na 5 %, pro koalici dvou stran se hranice zvýšila na 7 %, tří stran na 9 %, a pokud kandidovala koalice 4 a více stran, tak dolní hranice byla stanovena na 11 %. Česká republika byla rozdělena na 8 volebních krajů a samostatný proces přepočtu hlasů na politické mandáty probíhal ve dvou skrutiniích. V prvním i ve druhém skrutiniu se využívala Hagenbach-Bischoffova kvóta. Stejně jako v letech 1990-1992 mohli voliči přidělovat preferenční hlasy.

Tímto předloženým návrhem se Poslanecká sněmovna zabývala 27. září 1995. Ze stran hlavně opozičních poslanců se předložily i návrhy na pozměnění návrhu. Poslanec Levého bloku Antonín Hrazdír navrhl snížit hranici uzavírací klauzule z 5 % na 4 %, v případě koalice dvou stran ze 7 % na 6 %, tří stran z 9 % na 8 % a v případě koalice čtyř a více politických stran z 11 % na 10 %. Dalibor Matulka z KSČM dokonce navrhoval úplné zrušení uzavírací klauzule a také navrhoval změnit systém využívání preferenčního hlasování. Poslanec SPR-RSČ Oldřich Vrcha navrhoval snížit pasivní volební právo z 21 let na 18 let nebo také zvýšit uzavírací klauzuli pro volební koalice.

Všechny pozměněné návrhy byly zamítnuty a návrh nového volebního zákona byl schválen hlasy 104 poslanců. Zákon č. 247/1995 Sb. byl 27. září přijat v Poslanecké sněmovně Parlamentu České republiky a 30. října 1995 byl publikován ve sbírce zákonů (Charvát, 2013).

2.3. Volební reforma v roce 2000

2.3.1. Politická situace po volbách 1998

„V roce 2000 došlo nejprve k přijetí tzv. opozičně-smluvní volební reformy (připravené oběma velkými politickými stranami, vládní ČSSD a formálně opoziční ODS) a následně na začátku roku 2001 ke zrušení většiny jejich ustanovení ÚS ČR prostřednictvím nálezu publikovaného pod č. 64/2001 Sb.“ (Charvát 2013, s. 52).

V souvislosti s tou volební reformou bychom mohli mluvit o druhé fázi politiky sněmovních volebních reforem. Časové vymezení této fáze je ale o něco složitější než fáze předchozí. Podle Charváta (2013) bychom mohli začátek tohoto období datovat od předčasných voleb v roce 1998, respektive od podepsání tzv. opoziční smlouvy mezi Českou stranou sociálně demokratickou a Občanskou demokratickou stranou z 9. července 1998. Součástí této smlouvy byla i dohoda o změně volebního zákona, která se měla týkat voleb v roce 2002.

Diskuse o volební reformě v České republice vyvolaly výsledky voleb konaných v roce 1998 a následné vyjednávání o podobě vlády. Volby vyhrála strana ČSSD, která obsadila 74 křesel v Poslanecké sněmovně, až druhé místo obsadila strana ODS, která získala 63 mandátů. Do Poslanecké sněmovny se dostaly i strany KSČM, KDU-ČSL a poté taky Unie svobody, která získala 19 mandátů. Po volbách se tedy nabízelo několik možností, jak vytvořit vládní koalici, která by se opírala o většinu v Poslanecké sněmovně. ČSSD ale neuspěla v debatách o vytvoření koalic, ať už s menšími politickými subjekty, jako byly strany KDU-ČSL a US nebo by se nabízela i čistě levicová vládní koalice ve spojení s KSČM a také se nabízela možnost spolupráce s druhou nejsilnější stranou ODS (Charvát, 2013).

ODS přišla s návrhem tolerovat menšinou vlády ČSSD, výměnou za podíl na vládní politice pro ODS. Tato spolupráce byla realizována „Smlouvou o vytvoření stabilního politického prostředí“, pro kterou používáme název tzv. opoziční smlouva, která byla podepsána 9. července 1998. Jednou z podmínek ODS pro respektování menšinové vlády bylo provedení volební reformy v následujícím volebním období (Charvát, 2013).

2.3.2.

Představy dvou nejsilnějších stran se ale v různých ohledech lišily. Hledání kompromisu mezi stranami trvalo tedy bezmála dva roky. Při diskusích o změně

volebního systému byly navrhovány i radikální změny, ale ty by vyžadovaly i ústavní změnu, proto od nich bylo odstoupeno. Jako například zavedení většinového systému voleb do Poslanecké sněmovny nebo zanechání poměrného systému, ale v tomto případě by se musel snížit počet poslanců, protože menší počet mandátů by vedl k posílení velkých, a naopak oslabení malých stran (Politologický časopis).

Mezi oběma stranami panovaly určité neshody. Obě strany mezi sebou nakonec uzavřely 29. ledna 2000 tzv. toleranční patent, který obsahoval pět dohod, byl to soubor dodatků k tzv. opoziční smlouvě (Charvát, 2013). Komise rychle při diskusích došla k názoru, že se opustí od dvou skrutinií a Hagenbach-Bishoffovy metody a přejde se k systému volebního dělitele, který nebude vyžadovat druhé volební skrutinium a všechny mandáty budou rozděleny poslancům přímo jen na základě výsledků voleb a s přihlédnutím na postavení ve volební kandidátce a počtu preferenčních hlasů (Politologický časopis, 1/2000).

Největší problém při hledání kompromisu byla otázka matematické metody přepočtu hlasů na mandáty. ČSSD upřednostňovala metodu d'Hondtova dělitele naopak ODS prosazovala dělitele Imperiali. Objevily se tři návrhy na kompromis. Zvýšit prvního dělitele na „1,4“, jako u upravené metody Sainte-Lague nebo na „1,5“, což je přesně v polovině mezi hodnotami „1“ u metody d'Hondt a „2“ u metody Imperiali (Charvát, 2013). Odborná komise nakonec dospěla ke kompromisu, který navrhl Zdeněk Koudelka, kdy řada dělitelů začne číslem 1,4, jako nahoru zaokrouhlená odmocnina ze 2 a následně bude pokračovat celými čísly 2, 3, 4, ... (Politologický časopis).

Významným bodem byla i otázka počtu volebních obvodů. Mezistranická komise schválila návrh ODS, a to zavedení 35 volebních obvodů které respektovaly hranice samosprávních krajů a okresů, jak navrhovala ČSSD (Charvát, 2013). Velká diskuse probíhala ale o rozdělení velkých měst na volební obvody. ODS požadovala více volebních obvodů v Praze a v Brně. Právě rozdělení Prahy se stalo velice podstatné, protože ODS má v Praze většinou velkou podporu a čím více tam bude volebních obvodů, tím více posílí její postavení, a naopak slabé postavení ČSSD v Praze by mohlo být vyrovnáno velkým volebním obvodem jednoho města. Došlo se tedy ke kompromisu, kdy se Praha rozdělila na 4 volební obvody, Brno a Ostrava tvoří jeden volební obvod (Politologický časopis 1/2000).

V novém volebním systému zůstává zachována 5% uzavírací klauzule pro vstup do Poslanecké sněmovny. Pro volební koalice se ale uzavírací klauzule zvýšila.

Namísto dosavadních 7 % pro koalici dvou stran, 9 % pro koalici tří stran a 11 % pro koalici čtyř a více stran se uzavírací klauzule zvýšila v případě dvou stran na 10 %, 15 % pro koalici tří stran a pro koalici čtyř a více stran na 20 % (Charvát, 2013).

2.3.3. Nález ústavního soudu ČR v roce 2002

Novela volebního zákona byla schválena v Poslanecké sněmovně a návrh byl předložen prezidentovi České republiky Václavu Havlovi. Václav Havel a ani malé politické strany s návrhem sněmovní volební reformy nesouhlasili, ale v rámci legislativního procesu neexistoval způsob, jak se vůči dvou nejsilnějším stranám postavit. 26. června 2000 Václav Havel zákon nepřijmul a využil tedy své pravomoci o použití prezidentské vety. V tomto případě, ale využití vety bylo spíše symbolické, prezident nemohl prosazení novely zákona navrhované stranami ODS a ČSSD zvrátit, protože ve sněmovně měly většinu. Opětovného hlasování se zúčastnilo jen 129 poslanců, protože poslanci ze stran KDU-ČSL, US a KSČM opustili jednací sál, aby vyjádřili svůj nesouhlas.

Jedinou možností, jak neprosadit novou reformu volebního zákona bylo počkat, až novela volebního zákona bude přijata a následně jí napadnout u Ústavního soudu, který jako jediný mohl závěr změnit. 16. července 2000 prezident Václav Havel tedy podepsal ústavní stížnost ke přijaté novele volebního zákona. Navrhoval zrušit hlavně počet volebních obvodů, protože jejich zvýšení by podle něj vedlo k odchýlení od volebnímu systému k systému většinovému.

Ústavní soud v lednu v roce 2001 zasáhl a snažil se vyhovět stěžovatelům a zrušil platnost většiny parametrů tzv. opozičně-smluvní volební reformy, ale tím vznikla v České republice složitá situace, kdy neexistovala volební legislativa, která by umožňovala provést volby do Poslanecké sněmovny. Bylo tedy nutné připravit novou volební novelu, která musela vstoupit v platnost nejpozději v únoru 2002, aby se sněmovní volby mohly konat v červnu 2002 (Charvát, 2013).

Nový volební zákon připravený ministerstvem vnitra ČR snížil počet volebních obvodů, a to z osmi, která se používaly v 90. letech na čtrnáct a jejich hranice jsou stejné jako hranice krajů. Uzavírací klauzule pro jednu stranu zůstala na 5 %, tak jak bylo navrhováno stranami ODS a ČSSD a nic se nezměnilo ani v případě koalic dvou stran, kde klauzule zůstala na 10 %, tří stran 15 % a čtyř a více stran potřebují pro vstup do Poslanecké sněmovny 20 % (Charvát, 2013).

„Novela volebního zákona tedy na jedné straně zachovala v platnosti z volebního zákona č. 204/2000 Sb. opatření, která nezrušil svým nálezem publikovaným pod č. 64/2001 Sb. možnost hlasování v zahraničí. Na straně druhé nově zavedla metodu klasického d'Hondtova dělitele.“ (Charvát, 2013, s. 125).

Tuto novelu volebního zákona 17. ledna 2001 v Poslanecké sněmovně podpořilo 151 poslanců a 25. ledna 2002 novelu podepsal i prezident České republiky Václav Havel (Charvát, 2013). „Novela volebního zákona byla publikována ve Sbírce zákonů jako zákon č. 37/2002 Sb., a to 29. ledna 2002“ (Charvát, 2013, s. 142, Politologický časopis, 2000).

2.4. Volební reforma 2006

V období tzv. druhé Topolánkovy vlády, která připravila návrh novely volebního zákona se odehrávala třetí fáze politiky sněmovních volebních reforem. Datovat bychom jí mohli od roku 2006 do první poloviny roku 2009. Došlo k ní opět v souvislosti s výsledky voleb konaných v červnu v roce 2006. Po těchto volbách se začalo mluvit o „tzv. volebním patu“. Strany ODS, KDU-ČSL a Strana zelených, která získala celkem 6 mandátů ve společném součtu získali v Poslanecké sněmovně přesně sto křesel a stejnému výsledku došly i levicové strany ČSSD s KSČM. V této situaci se rozvinuly nové debaty o volební reformě. Po půl roce se podařilo sestavit tzv. druhou Topolánkovu vládu, která byla složena ze stran ODS, KDU-ČSL a SZ (Charvát, 2013)

Koaliční smlouva mezi stranami ODS, KDU-ČSL a SZ mají jasné požadavky, co by nová reforma volebního zákona měla změnit. Hlavně by měla garantovat vyšší míru proporcionality a také by měla zajišťovat vítězi voleb tzv. volební prémii v souvislosti s přerozdělením mandátů v druhém skrutiniu. (Trávníček, 2012). Nejdůležitějším důvodem pro zavedení volebních premií byla představa, že vznikne silná, většinová a stabilní vláda

Prémie pro vítěze byla zvažována několika různými způsoby. Mohl být pevně stanoven počet mandátů pro vítěze nebo by mohly být premie přidělovány úměrně stejně se snižujícím se ziskem vítězné strany. Jako třetí možnost se uvažovalo o přidělování premií v rámci druhého skrutinia. V úvahu přicházelo několik různých variant (Trávníček, 2012).

- Skotská I.
- Skotská II.
- Holandská I.

- Holandská II.
- Řecká I.
- Řecká II.

(Charvát, 2013, s. 168).

Vláda ČR 9. února 2009 předložila Poslanecké sněmovně návrh tzv. řecké sněmovní reformy. Tato varianta vítězné straně přiděluje nerozdělené mandáty.

Základní parametry	Zákon č. 37/2002 Sb.	Tzv. řecká varianta
Volební formule	Poměrné zastoupení	Poměrné zastoupení (1. skr.), většinový systém (2. skr.)
Počet volebních obvodů	14 volebních krajů	8 tzv. sdružených krajů
Velikost obvodů	M = 5-25	M = 19-33/34
Počet skrutinií	1 skrutinium	2 skrutinia
Charakter 2. skrutinia	xxx	Volební bonus
Matematická formule	D'Hondtův dělitel	Hagenbach-Bischoffova kvóta (1. skr.), stranické blokové hlasování (2. skr.)
Uzavírací klauzule	5% samostatná kandidatura, 10 % pro koalice 2 stran, 15 % pro koalice 3 stran, 20 % pro koalice 4 a více stran	5% samostatná kandidatura, 10 % pro koalice 2 stran, 15 % pro koalice 3 stran, 20 % pro koalice 4 a více stran

Tabulka 1 Volební reforma 2006 (Zdroj: Charvát, 2013, s. 169)

Poslanecká sněmovna vyslovila 24. března 2009 nedůvěru tzv. druhé Topolánkově vládě, v červnu stejného roku vyslovila nedůvěru i vládě Jana Fischera a 10. června 2009 Poslanecká sněmovna v prvním čtení zamítla navrhovanou novelu volebního zákona pro volby do Poslanecké sněmovny Parlamentu České republika, která chtěla zavést tzv. řeckou variantu (Charvát, 2013).

3. Změna volebního zákona v roce 2021

Ústavní soud svým nálezením z února roku 2021, sp. Zn. Pl. ÚS 44/17 zrušil část volebního zákona, kvůli porušení rovnosti volebního práva a šancí kandidujících stran (Ústavní soud, 2021). Konkrétně Ústavní soud zrušil dvě důležité části volebního zákona. Zásadní bylo zrušení způsobu přepočtu hlasů na mandáty, bez tohoto bodu by se nemohly volby. Druhou velmi podstatou částí je výše uzavírací klauzule pro volební koalice. Koalici dvou stran musí získat 10 %, koalice tří stran 15 % a koalice čtyř a více stran potřebuje pro vstup do Poslanecké sněmovny získat 20 % hlasů.

V roce 2017 podala skupina 21 senátorů z různých politických stran návrh na změnu volebního zákona, hlavně z důvodu znevýhodňování malých politických stran a jejich koalic. Poukazovali hlavně na výsledky předchozích sněmovních voleb, kde strana Starostové a nezávislí potřebovali pro získání jednoho mandátu více než dvojnásobek hlasů oproti vítěznému hnutí ANO 2011.

Doposud byl volební systém určen zákonem č. 247/1995 Sb. a základní prvky volebního systému pocházely z novely volebního zákona z roku 2002. Do této reformy v roce 2021 se volilo ve čtrnácti volebních obvodech, které byly shodné jako hranice krajů České republiky. Pro přepočítání hlasů na mandáty se využívala d'Hondtova metoda, kdy všechny hlasy byly rozděleny v rámci jednoho skrutinia. Uzavírací klauzule byla stanovena na 5 % pro jednu stranu na celostátní úrovni. Pro koalici dvou stran byla výše uzavírací klauzule 10 %, pro koalici tří stran 15 % a koalice čtyř a více stran potřebovali pro vstup do Poslanecké sněmovny 20 % hlasů.

3.1. Navrhované varianty

3.1.1. Návrh KDU-ČSL

První z návrhů byl předložen Poslanecké sněmovně v roce 2019 ze strany KDU-ČSL (Sněmovní tisk 649). Tento návrh byl inspirací volebním systémem, který se používal do roku 1998 v České republice. Hlavním bodem návrhu bylo zavedení dvou skrutinií, přičemž zbytkové mandáty by byly přerozdělovány ve druhém skrutiniu na podstatě zbytkových hlasů. Návrh sice ponechal stejný počet volebních krajů jako doposud, tzn. čtrnáct, ale přerozdělení mandátů se změnilo. Jednalo by se o inverzí metodu, kdy se nejprve na národní úrovni určí na základě obdržovaných hlasů, kolik mandátů získá kandidující politická strana. Mandáty zbytkové by měly být rozdělené až ve druhém

skrutiniu, a to politickým stranám ve volebních krajích, kde zůstalo nejvíce nevyužitých hlasů. „Jinak řečeno, návrh by vlastně zavedl vnitrostranické soupeření jednotlivých krajských kandidátních listin.“ (Právo21).

Tento návrh byl Poslanecké sněmovně předložen ve stejnou dobu, jako návrh k Ústavnímu soudu. Velkou výhodou Návrhu KDU-ČSL byl hlavně minimální zásah do ustanovení, které byly navrhovány Ústavním soudem. Zachoval popis zásad poměrného zastoupení, který Ústavní soud zmiňoval v odstavci 202 nálezu, také zachovával uzavírací klauzuli na 5 %. Současně byl ale tento návrh vnímán jako nepředvídatelný, protože celostátní proporcionalitu na úkor reprezentace volebních krajů, u kterých by došlo ke značným nepoměrům mezi volební účastí a počtem mandátů, které byly rozděleny. Navrhovaná matematická metoda, která byla použita pro každou politickou stranu a v každém volebním kraji pro výpočet navíc způsobí to, že i malý rozdíl se může projevit výrazněji (Právo21).

Tento návrh skupiny poslanců KDU-ČSL byl považován za velmi komplexní, a dokonce získal i podporu jiných politických stran, ale i přes to bylo projednání návrhu přerušeno kvůli projednání vládního návrhu zákona o volbách do Parlamentu České republiky (Právo21).

3.1.2. Návrh Marka Bendy

Marek Benda ze strany ODS přišel s pozměňovacím návrhem o volebním zákoně. Jeho návrh vychází z doporučení, který přednesl Ústavní soud ve svém nálezu. Zanechává čtrnáct volebních obvodů a také matematickou metodu Imperiali pro přepočítání hlasů, který ctí pravidla poměrného zastoupení a také bere v úvahu váhu hlasu bez ohledu na velikost volebního kraje. Zanechává i volební klauzuli pro koalice stran, které byly nastaveny na osm a jedenáct procent.

S tímto návrhem Marka Bendy, ale nesouhlasí Piráti a STAN, kteří mají v Senátu většinu. „Bendův návrh znamená nejen menší poměrnost rozdělení mandátů a upřednostnění větších stran na úkor těch menších. Ale hlavně zavádí pravidlo, že výběr poslanců bude zčásti v rukou vedení politických stran, nikoliv voličů,“ řekl Vojtěch Píkal, místopředseda sněmovny za Piráty (Deník.cz).

Naopak metodu Imperiali a vyšší uzavírací klauzuli pro koalice stran jsou Piráti schopni podpořit.

Předseda klubu STAN Jan Farský řekl, že složení Poslanecké sněmovny musí odpovídat vůli voličů, jako je tomu v návrhu volebního zákona KDU-ČSL, vlády i Senátu (Deník.cz).

3.1.3. Vládní návrh 1–14 volebních obvodů

Vláda přišla i s vlastními návrhy na volební zákon. První návrh souvisí s doporučením Ústavního soudu, takže zachovává nejen čtrnáct volebních krajů, ale také výši volební klauzule, která je stanovena na 5 % pro jednotlivé politické subjekty. V případě koalice dvou stran je stanovena na 7 %, třístranné koalice 9 % a pro koalice čtyř a více stran je výše uzavírací klauzule stanovena na 11 %.

První přepočítání hlasů na mandáty by bylo pomocí Hareovy kvóty na celostátní úrovni. Celkový počet hlasů, které byly odevzdané jednotlivým hlasům a překročili uzavírací klauzuli, tak by se vydělili číslem 200, což je celkový počet poslaneckých mandátů. Tímto způsobem, bychom vypočítali volební číslo, které ukazuje kolik hlasů je potřeba k získání jednoho mandátu. Toto číslo zaokrouhlí na dvě desetinná místa, směrem nahoru. V dalším kroku by se celkový počet hlasů jednotlivých stran vydělil kvótou a zaokrouhlil se směrem dolů. Tento výpočet by sloužil k tomu, abychom zjistila počet mandátů, na které by měli jednotlivé politické strany nárok na celostátní úrovni. V případě, že by zůstaly nějaké mandáty nerozdělené, tak by se rozdělily mezi jednotlivé strany metodou největšího zbytku. Poté by se stanovilo, kolik mandátů získají strany v krajích. Zbylé mandáty by byly přiděleny straně v těch krajích, kde strana dosáhla největšího zbytku (Sněmovní tisk 1170/0, 2021).

3.1.4. Vládní návrh 2 - Celostátní obvod

V tomto návrhu se zamýšlelo zrušení volebních krajů a konání voleb jen v jediném celostátním volebním obvodu. Volební obvod by tedy byl o velikosti 200 mandátů a v tomto případě by mohl zůstat zachován i D'Hondtův dělitel, protože rozdíl mezi jednotlivými metodami se stírají a výsledky voleb by byly dokonale poměrné.

V tomto případě by také došlo ke zrušení preferenčního hlasování, protože počty odevzdaných hlasů pro jednotlivé kandidující politické subjekty by překračovali stovky tisíc, proto by jeden kandidát v preferenčním hlasování musel porazit své stranické lídry, kteří jsou na prvních místech jednotlivých kandidátek, ale krom nich i známé

osobnosti. Navíc kdyby byl pouze jeden volební obvod, tak by politické strany nasadily do svých kandidátek sto a více kandidátů. Ti, kteří by se tedy dostali do Poslanecké sněmovny by byli celostátně známí politici, kteří by ale neměli žádné vztahy k jednotlivým regionům v republice (Právo21).

Důvodem pro zavedení celostátního obvodu bylo i zvýhodnit vítězné strany. V České republice totiž velice často vznikají nestabilní minimální vládní většiny, již delší dobu se tedy objevují určité snahy o to, aby vítěz voleb byl uměle zvýhodněn oproti ostatním parlamentním stranám. Snahy o zvýhodnění větších politických stran na úkor malých jsme zaznamenali například ve volební reformě v roce 2000 a v roce 2009 se Topolánkova vláda snažila zavést bonusy pro vítězné strany, neúspěšně (Právo21).

Podle Špačka (Právo21), ale není správná cesta zavedení bonusů pro vítěze, protože vítěz bude uměle zvýhodněn proti zásadám poměrného zastoupení a také v dosavadním volebním systému vítěz voleb získal bonus pouze 15 mandátů, a ani to nestačilo k sestavení většinové vlády.

Podle Lebedy (2021) je není tato varianta vhodná proto, že proporčnost lze dosáhnout i jinými prostředky, například navrhuje druhé skrutinium. Také by došlo k oslabení jednotlivých regionů a také by se politické strany zaměřovaly na voliče nahodilým způsobem, například skrz silné osobnosti. V popředí by tedy byly silní lídři stran, ale volby do Parlamentu by neměly být volbami jednoho lídra.

3.2. Vítězná varianta

Ani jeden ze zmíněných návrhů ale nezvítězil. Zůstalo zachováno 14 volebních krajů a pomocí Hareovy kvóty a také metody největších zbytků vypočítáno, kolik mandátů bude rozděleno v jednotlivých krajích. Většina mandátů se budou rozdělovat hned v prvním skrutiniu, ale pro výpočet hlasů na mandáty bude použita nová metoda, a to Imperialiho kvóta, ale ta nedokáže rozdělit všech 200 mandátů. V roce 2017 ve volbách do Poslanecké sněmovny by bylo rozděleno jen 175 mandátů. Kvůli tomu tento návrh zavádí i druhé skrutinium, ve kterém se mandáty, které zbývají rozdělí pomocí tzv. „automatu“ na celostátní úrovni. Z prvního skrutinia si politické strany přenesou zbytkové hlasy, za které už v prvním skrutiniu nezískali mandát a ve druhém skrutiniu jim budou pomocí Hagenban-Bischoffovy kvóty přiděleny zbytkové mandáty. Tento systém se tedy snaží, aby žádné hlasy voličů nepropadaly. Uzavírací klauzule pro jednu stranu zůstává zachována na 5 %, pro dvoučlenné koalice je hranice 8 % a pro více členné koalice je hranice stanovena na 11 % (Právo21).

Tato varianta splňuje veškeré požadavky Ústavního soudu, jedná se o kompromis všech politických stran.

PRAKTICKÁ ČÁST

V této části práce budou zpracovány 3 volební obvody, a to hlavní město Praha, jako větší volební obvod, kde je obsazováno 23 mandátů. Jako druhý volební obvod, o kterém práce pojednává je Jihočeský kraj, kde je obsazováno 13 mandátů a potom malý volební obvod, a to Karlovarský kraj, kde je obsazováno pouze 5 křesel v Poslanecké sněmovně.

Všechny výsledky ve volebních obvodech jsou zpracované podle jednotlivých volebních dělitelů a volebních kvót, které byly zmíněny v teoretické části práce a pracovala jsem s 5% uzavírací klauzulí pro jednu politickou stranu. Výpočty v praktické části vychází z volebních výsledků z roku 2021, kdy se konaly volby do Poslanecké sněmovny.

V tabulkách jsou uvedeny počty hlasů i v procentech pro jednotlivé kandidující politické subjekty. V závorkách je uvedeno pořadí, ve kterém by byly případné mandáty udělovány.

4. HLAVNÍ MĚSTO PRAHA

Prvním volebním obvodem, o kterém bude práce pojednávat, je hlavní město Praha, jako zástupce většího volebního obvodu, kde bylo obsazováno 23 mandátů. Počet platných hlasů v toto volebním obvodě bylo 627 399 a 5% uzavírací klauzuli splnily pouze 4 strany, a to koalice SPOLU, koalice Pirátů a Starostů, hnutí ANO a poslední strana byla SPD.

4.1. D'Hondtův dělitel

Nejjednodušší volební dělitel, který byl použit byl D'Hondtův dělitel, který jako prvního dělitele používá číslo 1, a proto se tedy první řádek výpočtu shoduje s výsledným počtem všech hlasů pro jeden politický subjekt. Nejvíce mandátů, a to 11, získala vítězná koalice v tomto kraji. Koalice Pirátů a Stanu získala 6 mandátů. Podobně, jen o jeden mandát méně, by získalo hnutí ANO. Jedno křeslo v Poslanecké sněmovně by získala dokonce i strana SPD, i přesto, že by obsadila až 16. mandát v pořadí.

D'Hondtův dělitel	SPOLU	PirStan	ANO 2011	SPD
	251 090 hlasů	142 100 hlasů	109 588 hlasů	28 859 hlasů
procenta	40,02 %	22,64 %	17,46 %	4,59 %
1	251 090 (1.)	142 100 (2.)	109 588 (4.)	28 859 (16.)
2	125 545 (3.)	71 050 (6.)	54 794 (8.)	14 429
3	83 696 (5.)	47 366 (10.)	36 529 (12.)	9 619
4	62 772 (7.)	35 525 (14.)	27 397 (19.)	7 214
5	50 218 (9.)	28 420 (17.)	21 917 (23.)	5 771
6	41 848 (11.)	23 683 (21.)	18 264	4 809
7	35 870 (13.)	20 300	15 655	4 122
8	31 386 (15.)	17 762	13 698	3 607
9	27 898 (18.)	15 788	12 176	3 206
10	25 109 (20.)	14 210	10 958	2 885
11	22 829 (22.)	12 918	9 962	2 623
12	20 924	11 841	9 132	2 404
počet mandátů	11	6	5	1

Tabulka 2 Výpočet podle D'Hondtova dělitele v Praze (Zdroj: Vlastní)

4.2. Upravený D'Hondtův dělitel

Tento volební dělitel používá jako první dělitel číslo 1,42, a proto by se i rozdělení mandátů v tomto volebním obvodě oproti předchozímu děliteli změnilo. Vítězná koalice SPOLU by obsadila dokonce 12 mandátů, takže by jeden mandát sebrala straně SPD, která by tedy nezískala ani jedno křeslo v Poslanecké sněmovně. Stejný počet mandátů by obsadila koalice PirStan a hnutí ANO.

	SPOLU	PirStan	ANO 2011	SPD
upravený D'Hondtův dělitel	251 090 hlasů	142 100 hlasů	109 588 hlasů	28 859 hlasů
procenta	40,02 %	22, 64 %	17,46 %	4,59 %
1,42	176 823 (1.)	100 070 (3.)	77 174 (5.)	20 323
2	125 545 (2.)	71 050 (6.)	54 794 (8.)	14 429
3	83 696 (4.)	47 366 (10.)	36 529 (12.)	9 619
4	62 772 (7.)	35 525 (14.)	27 397 (18.)	7 214
5	50 218 (9.)	28 420 (16.)	21 917 (22.)	5 771
6	41 848 (11.)	23 683 (20.)	18 264	4 809
7	35 870 (13.)	20 300	15 655	4 122
8	31 386 (15.)	17 762	13 698	3 607
9	27 898 (17.)	15 788	12 176	3 206
10	25 109 (19.)	14 210	10 958	2 885
11	22 829 (21.)	12 918	9 962	2 623
12	20 924 (23.)	11 841	9 132	2 404
počet mandátů	12	6	5	0

Tabulka 3 Výpočet podle upraveného D'Hondtova dělitele v Praze (Zdroj: Vlastní)

4.3. Sainte-Laguea dělitel

Tento dělitel využívá jen lichá čísla, ale mandáty by byly rozděleny shodně jako u D'Hondtova dělitele, liší se pouze pořadí, ve kterém by byly mandáty rozdělovány. Velký rozdíl vidíme například u strany SPD, která by získala už 9. mandát v pořadí.

Sainte-Laguea dělitel	SPOLU	PirStan	ANO 2011	SPD
	251 090	142 100	109 588	28 859
	hlasů	hlasů	hlasů	hlasů
procenta	40,02 %	22,64 %	17,46 %	4,59 %
1	251 090 (1.)	142 100 (2.)	109 588 (3.)	28 859 (9.)
3	83 696 (4.)	47 366 (6.)	36 529 (7.)	9 619
5	50 218 (5.)	28 420 (10.)	21 917 (13.)	5 771
7	35 870 (8.)	20 300 (14.)	15 655 (18.)	4 122
9	27 898 (11.)	15 788 (17.)	12 176 (21.)	3 206
11	22 829 (12.)	12 918 (22.)	9 962	2 623
13	19 314 (15.)	10 930	8 429	2 219
15	16 739 (16.)	9 473	7 305	1 923
17	14 770 (19.)	8 358	6 446	1 697
19	13 215 (20.)	7 478	5 767	1 518
21	11 956 (23.)	6 766	5 218	1 374
počet mandátů	11	6	5	1

Tabulka 4 Výpočet podle Sainte-Laguea dělitele v Praze (Zdroj: Vlastní)

4.4. Upravený Sainte-Laguea dělitel

I v tomto případě by dopadl výsledek shodně, i přes to, že první dělitel 1 je nahrazen v tomto případě dělitelem 1,4. Největší rozdíl oproti předchozí metodě můžeme vidět v pořadí přidělených mandátů. Strana SPD by získala v tomto případě až 13. mandát, ale podle předchozího dělitele by získala už 9. mandát.

upravený Sainte-Laguea dělitel	SPOLU	PirStan	ANO 2011	SPD
	251 090 hlasů	142 100 hlasů	109 588 hlasů	28 859 hlasů
procenta	40,02 %	22,64 %	17,46 %	4,59 %
1,4	179 350 (1.)	101 500 (2.)	78 277 (4.)	20 613 (13.)
3	83 696 (3.)	47 366 (6.)	36 529 (7.)	9 619
5	50 218 (5.)	28 420 (9.)	21 917 (12.)	5 771
7	35 870 (8.)	20 300 (14.)	15 655 (18.)	4 122
9	27 898 (10.)	15 788 (17.)	12 176 (22.)	3 206
11	22 829 (11.)	12 918 (21.)	9 962	2 623
13	19 314 (15.)	10 930	8 429	2 219
15	16 739 (16.)	9 473	7 305	1 923
17	14 770 (19.)	8 358	6 446	1 697
19	13 215 (20.)	7 478	5 767	1 518
21	11 956 (23.)	6 766	5 218	1 374
počet mandátů	11	6	5	1

Tabulka 5 Výpočet podle upraveného Sainte-Laguea dělitele v Praze (Zdroj: vlastní)

4.5. Imperialiho dělitel

Imperialiho dělitel pomáhá hlavně větším stranám, proto by podle tohoto dělitele koalice SPOLU získala 12 mandátů a opět by jeden mandát sebrala menší straně SPD.

Imperialiho dělitel	SPOLU	PirStan	ANO 2011	SPD
	251 090 hlasů	142 100 hlasů	109 588 hlasů	28 859 hlasů
procenta	40,02 %	22, 64 %	17,46 %	4,59 %
2	125 545 (1.)	71 050 (3.)	54 794 (5.)	14 429
3	83 696 (2.)	47 366 (7.)	36 529 (9.)	9 619
4	62 772 (4.)	35 525 (11.)	27 397 (15.)	7 214
5	50 218 (6.)	28 420 (13.)	21 917 (19.)	5 771
6	41 848 (8.)	23 683 (17.)	18 264 (23.)	4 809
7	35 870 (10.)	20 300 (21.)	15 655	4 122
8	31 386 (12.)	17 762	13 698	3 607
9	27 898 (14.)	15 788	12 176	3 206
10	25 109 (16.)	14 210	10 958	2 885
11	22 829 (18.)	12 918	9 962	2 623
12	20 924 (20.)	11 841	9 132	2 404
13	19 314 (22.)	10 930	8 429	2 219
14	17 935	10 150	7 827	2 061
počet mandátů	12	6	5	0

Tabulka 6 Výpočet podle Imperialiho dělitele v Praze (Zdroj: Vlastní)

4.6. Hareova kvóta

U volební kvóty zjistíme počet mandátů pro jednu politickou stranu vzorečkem, kterým zjistíme počet potřebných hlasů pro jeden mandát. Základní výpočet v případě Hareovy kvóty je celkový počet platných hlasů pro daný volební obvod děleno počtem mandátů, které budou rozděleny. $627\,399:23 = 27\,278,2174$.

Můžeme tady vidět větší rozdíl v počtu mandátů pro jednotlivé politické subjekty. Koalice spolu by při prvním dělení získala 9 mandátů a dodatečným dělením by získala ještě jeden mandát. Koalice Pirátů a Stanu by získaly dohromady 6 mandátů a hnutí ANO 5. Strana SPD by získala 2 mandát, jeden hned po prvním dělení a druhý by získala po dodatečném rozdělení zbytku mandátů.

	SPOLU	PirStan	ANO 2011	SPD
Hareova kvóta	251 090	142 100	109 588	28 859
	hlasů	hlasů	hlasů	hlasů
naplnění kvóty	9,2047	5,2092	4,0174	1,0579
bezprostřední mandáty	9	5	4	1
zbytek dělení	0,2047	0,2092	0,0174	0,0579
dodatečné mandáty	1	1	1	1
počet získaných mandátů	10	6	5	2

Tabulka 7 Výpočet podle Hareovy kvóty v Praze (Zdroj: Vlastní)

4.7. Hagenbach-Bischoffova kvóta

Základní výpočet by v tomto případě byl $627\,399:24 = 26\,141,625$. Výsledky by dopadly úplně stejně jako v předchozí metodě.

Hagenbach-Bischoffova kvóta	SPOLU	PirStan	ANO 2011	SPD
	251 090 hlasů	142 100 hlasů	109 588 hlasů	28 859 hlasů
naplnění kvóty	9,6049	5,4357	4,192	1,1039
bezprostřední mandáty	9	5	4	1
zbytek dělení	0,6049	0,4357	0,192	0,1039
dodatečné mandáty	1	1	1	1
počet získaných mandátů	10	5	4	2

Tabulka 8 Výpočet podle Hagenbach-Bischoffovy kvóty v Praze (Zdroj: Vlastní)

4.8. Imperialiho kvóta

V tomto případě by byl základní výpočet $627\,399:25 = 25\,095,96$. podle této kvóty by koalice SPOLU získala opět 10 mandátů, PirStan 6 mandátů, hnutí ANO 5 a strana SPD opět pouze 2 mandáty.

Imperialiho kvóta	SPOLU	PirStan	ANO 2011	SPD
	251 090 hlasů	142 100 hlasů	109 588 hlasů	28 859 hlasů
naplnění kvóty	10,0051	5,6622	4,3667	1,1499
bezprostřední mandáty	10	5	4	1
zbytek dělení	0,0051	0,6622	0,3667	0,1499
dodatečné mandáty	0	1	1	1
počet získaných mandátů	10	6	5	2

Tabulka 9 Výpočet podle Imperialiho kvóty v Praze (Zdroj: Vlastní)

5. JIHOČESKÝ KRAJ

Jako další volební obvod práce zpracovává Jihočeský kraj, kde bylo ve volbách v roce 2021 obsazováno 13 mandátů. Počet platných hlasů pro všechny kandidující politické subjekty bylo 335 839 a 5 % uzavírací klauzuli splnily čtyři kandidující strany, a to koalice ANO, hnutí ANO, Piráti a Starostové a strana SPD.

Na rozdíl od hlavní města Prahy hnutí ANO 2011 obsadilo druhé místo s 89 509 hlasů a vítězná koalice v tomto volebním obvodě byla koalice SPOLU s 97 698 hlasy a další pořadí politických stran se nezměnilo. Koalice PirStan získala 43 357 hlasů a strana SPD, která skončila na čtvrté pozici pouze 30 183 hlasů.

5.1. D'Hondtův dělitel

Kdybychom hlasy přepočítávali podle klasického D'Hondtova dělitele, takže jako první dělitel je číslo 1. První 4 mandáty by byly obsazované koalici SPOLU a hnutím ANO a až pátý mandát by obsadila koalice Pirátů a Starostů. Koalice SPOLU by tedy získala 5 mandátů, hnutí ANO 4, koalice PirStan pouze 2 mandáty, strana SPD pouze jeden mandát Poslanecké sněmovně, a byl by to v pořadí až 7. mandát.

D'Hondtův dělitel	SPOLU	ANO 2011	PirStan	SPD
	97 698 hlasů	89 509 hlasů	43 357 hlasů	30 183 hlasů
procenta	29,09 %	26,65 %	13,50 %	8,45 %
1	97 698 (1.)	89 509 (2.)	43 357 (5.)	30 183 (7.)
2	48 849 (3.)	44 754 (4.)	21 678 (11.)	15 091
3	32 566 (6.)	29 836 (8.)	14 452	10 061
4	24 424 (9.)	22 377 (10.)	10 839	7 545
5	19 539 (12.)	17 901 (13.)	8 671	6 036
počet mandátů	5	5	2	1

Tabulka 10 Výpočet podle D'Hondtova dělitele v Jihočeském kraji (Zdroj: Vlastní)

5.2. Upravený D'Hondtův dělitel

Upravený D'Hondtův dělitel používá jako první dělitele 1,42, a tím by se obsazení mandátů oproti klasickému D'Hondtovu děliteli změnilo. První čtyři mandáty by byly stále obsazovány koalicí SPOLU a hnutím ANO a koalice PirStan získala až v pořadí 6. mandát. Celkem koalice SPOLU a hnutí ANO získalo shodně každá 5 mandátů, koalice Pirátů a Starostů by v tomto případě získalo také pouze dva mandáty, SPD pouze jeden a v tomto případě by to byl až 11. mandát v pořadí.

upravený D'Hondtův dělitel	SPOLU	ANO 2011	PirStan	SPD
	97 698 hlasů	89 509 hlasů	43 357 hlasů	30 183 hlasů
procenta	29,09 %	26,65 %	13,50 %	8,45 %
1,42	68 801 (1.)	63 034 (2.)	30 533 (6.)	21 255 (11.)
2	48 849 (3.)	44 754 (4.)	21 678 (10.)	15 091
3	32 566 (5.)	29 836 (7.)	14 452	10 061
4	24 424 (8.)	22 377 (9.)	10 839	7 545
5	19 539 (12.)	17 901 (13.)	8 671	6 036
počet mandátů	5	5	2	1

Tabulka 11 Výpočet podle upraveného D'Hondtova dělitele v Jihočeském kraji (Zdroj: Vlastní)

5.3. Sainte-Laguea dělitel

I přes to, že tento dělitel využívá řadu lichých dělitelů, tak rozložení mandátů by v tomto případě dopadlo stejně jako v případě D'Hondtova dělitele. Změnilo by se ale pořadí při rozdělování mandátů. První tři by získaly první tři nejsilnější strany v tomto volebním obvodu, tzv. koalice SPOLU, hnutí ANO a PirStan. Pátý mandát by získala strana SPD, která by získala i poslední 13. mandát, a to s pouze 8,45 % hlasů.

Sainte-Laguea dělitel	SPOLU	ANO 2011	PirStan	SPD
	97 698 hlasů	89 509 hlasů	43 357 hlasů	30 183 hlasů
procenta	29,09 %	26,65 %	13,50 %	8,45 %
1	97 698 (1.)	89 509 (2.)	43 357 (3.)	30 183 (5.)
3	32 566 (4.)	29 836 (6.)	14 452 (9.)	10 061 (13.)
5	19 539 (7.)	17 901 (8.)	8 671	6 036
7	13 956 (10.)	12 787 (11.)	6 193	4 311
9	10 855 (12.)	9 945	4 817	3 353
počet mandátů	5	4	2	2

Tabulka 12 Výpočet podle Sainte-Laguea dělitele v Jihočeském kraji (Zdroj: Vlastní)

5.4. Upravený Sainte-Laguea dělitel

I v tomto případě by konečný počet rozdělených mandátů pro jednotlivé politické strany nebo koalice byl totožný s předchozí variantou, rozdíl je ale v pořadí přidělovaných mandátů. Strana SPD by obsadila v pořadí šestý mandát a třináctý mandát, na který by jí stačilo pouze 10 061 hlasů.

upravený Sainte-Laguea dělitel	SPOLU	ANO 2011	PirStan	SPD
	97 698 hlasů	89 509 hlasů	43 357 hlasů	30 183 hlasů
procenta	29,09 %	26,65 %	13,50 %	8,45 %
1,4	69 784 (1.)	63 935 (2.)	30 969 (4.)	21 559 (6.)
3	32 566 (3.)	29 836 (5.)	14 452 (9.)	10 061 (13.)
5	19 539 (7.)	17 901 (8.)	8 671	6 036
7	13 956 (10.)	12 787 (11.)	6 193	4 311
9	10 855 (12.)	9 945	4 817	3 353
počet mandátů	5	4	2	2

Tabulka 13 Výpočet podle upraveného Sainte-Laguea dělitele v Jihočeském kraji (Zdroj: Vlastní)

5.5. Imperiali dělitel

Tento dělitel používá jako prvního dělitele číslo dva a v rozdělení mandátů je totožný s upraveným D'Hondtovým dělitelem. To znamená, že koalice SPOLU a hnutí ANO získaly každý pět mandátů, PirStan by získala 2 mandáty a strana SPD pouze jeden mandát. Ve srovnání s upraveným D'Hondtovým dělitelem není velký rozdíl ani v pořadí získaných mandátů. Prvních šest křesel by získaly dvě nejsilnější politické strany, sedmý mandát v pořadí by získala koalice PirStan a SPD by obsadila až jedenáctý mandát, na který by potřebovala 15 091 hlasů. Poslední třináctý mandát by připadl tentokrát koalici PirStan, na který by jim stačilo pouze 14 452 hlasů.

Imperiali dělitel	SPOLU	ANO 2011	PirStan	SPD
	97 698 hlasů	89 509 hlasů	43 357 hlasů	30 183 hlasů
procenta	29,09 %	26,65 %	13,50 %	8,45 %
2	48 849 (1.)	44 754 (2.)	21 678 (7.)	15 091 (11.)
3	32 566 (3.)	29 836 (4.)	14 452 (13.)	10 061
4	24 424 (5.)	22 377 (6.)	10 839	7 545
5	19 539 (8.)	17 901 (9.)	8 671	6 036
6	16 283 (10.)	14 918 (12.)	7 226	5 030
7	13 956	12 787	6 193	4 311
počet mandátů	5	5	2	1

Tabulka 14 Výpočet podle Imperialiho dělitele v Jihočeském kraji (Zdroj: Vlastní)

5.6. Hareova kvóta

Volební kvóty využívají pro vypočítání mandátů vzorec. Hareova kvóta dělí počet hlasů pro celý volební obvod počtem mandátů, který je obsazen v daném volebním obvodu. Pro Jihočeský kraj je tedy celkový počet hlasů $335\,839:13 = 25\,833,76923$.

Koalice SPOLU by získala 3 bezprostřední mandáty, stejně jako hnutí ANO, které by ale v dodatečném dělení nezískalo už žádný mandát. Koalice PirStan a strana SPD by získala 1 bezprostřední mandát a dodatečném dělení by každá z těchto stran získala 1 mandát.

Hareova kvóta	SPOLU	ANO 2011	PirStan	SPD
	97 698 hlasů	89 509 hlasů	43 357 hlasů	30 183 hlasů
naplnění kvóty	3,7817	3,4648	1,6783	1,1683
bezprostřední mandáty	3	3	1	1
zbytek dělení	0,7817	0,4648	0,6783	0,1683
dodatečné mandáty	1	1	1	1
počet získaných mandátů	4	4	2	2

Tabulka 15 Výpočet podle Hareovy kvóty v Jihočeském kraji (Zdroj: Vlastní)

5.7. Hagenbach-Bischoffova kvóta

Základní výpočet této kvóty je počet hlasů v daném volebním obvodu děleno počtem mandátů+1. V daném volebním obvodě je tedy základní výpočet $335\,839 : 14 = 23\,988,5$.

Podle této volební kvóty by koalice SPOLU získala celkově 5 mandátů. První čtyři mandáty by koalice získala hned při prvním dělení a poslední mandát by obsadila po zjištění největšího zbytku. Hnutí ANO by ale získalo o jeden mandát méně, protože po prvním dělení by dosáhli jen na tři mandáty a v dodatečném dělení by strana získala ještě jeden mandát. Koalice PirStan a strana SPD by získaly každý 2 mandáty, i přes to, že koalice PirStan získala o více než 10 000 hlasů více.

Hagenbach-Bischoffova kvóta	SPOLU	ANO 2011	PirStan	SPD
	97 698 hlasů	89 509 hlasů	43 357 hlasů	30 183 hlasů
naplnění kvóty	4,0727	3,7313	1,8074	1,2582
bezprostřední mandáty	4	3	1	1
zbytek dělení	0,0727	0,7313	0,8074	0,2582
dodatečné mandáty	1	1	1	1
počet získaných mandátů	5	4	2	2

Tabulka 16 Výpočet podle Hagenbach-Bischoffovy kvóty v Jihočeském kraji (Zdroj: Vlastní)

5.8. Imperialiho kvóta

Základní výpočet pro zjištění počtu mandátů je počet celkových hlasů děleno počtem mandátů pro daný kraj + 2. $335\,839:15 = 22\,389,2667$

Podle této kvóty by koalice SPOLU a hnutí ANO získali 5 mandátů. PirStan 2 mandáty a strana SPD by získala 1 mandát v prvním dělení a druhý mandát v dodatečném rozdělení.

Imperiali kvóta	SPOLU	ANO 2011	PirStan	SPD
	97 698 hlasů	89 509 hlasů	43 357 hlasů	30 183 hlasů
naplnění kvóty	4,3636	3,9978	1,9365	1,3481
bezprostřední mandáty	4	3	1	1
zbytek dělení	0,3636	0,9978	0,9365	0,3481
dodatečné mandáty	1	1	1	1
počet získaných mandátů	5	4	2	2

Tabulka 17 Výpočet podle Imperialiho kvóty v Jihočeském kraji (Zdroj: Vlastní)

6. KARLOVARSKÝ KRAJ

Jako poslední volební obvod, o kterém práce pojednává je Karlovarský kraj, kde bylo v roce 2021 obsazeno pouze 5 mandátů. Počet platných hlasů v tomto volebním obvodě bylo 130 303. Uzavírací klauzuli 5 % pro vstup do Poslanecké sněmovny překročily čtyři strany, a to hnutí ANO 2011, které v tomto kraji vyhrálo s 43 081 hlasy potom koalice SPOLU, která získala 26 355 hlasů a pětiprocentní uzavírací klauzuli překonaly ještě strany Piráti+Stan, kteří získaly 18 546 hlasů a strana SPD, která dosáhla 16 629 hlasů.

6.1. D'Hondtův dělitel

Podle D'Hondtova dělitele by první a třetí mandát obsadilo vítězné hnutí ANO, druhý mandát v pořadí koalice SPOLU a poslední dva mandáty by si rozdělila koalice PirStan s SPD. Celkově by tedy hnutí ANO získalo v Karlovarském kraji 2 mandáty, koalice SPOLU, PirStan a strana SPD každý jeden mandát.

D'Hondtův dělitel	ANO 2011	SPOLU	PirStan	SPD
	43 081 hlasů	26 355 hlasů	18 546 hlasů	16 629 hlasů
procenta	33,06 %	20,22 %	14,23 %	12,76 %
1	43 081 (1.)	26 355 (2.)	18 546 (4.)	16 629 (5.)
2	21 540 (3.)	13 177	9 273	8 314
3	14 360	8 785	6 182	5 543
4	10 770	6 588	4 636	4 157
počet mandátů	2	1	1	1

Tabulka 18 Výpočet podle D'Hondtova dělitele v Karlovarském kraji (Zdroj: Vlastní)

6.2. Upravený D'Hondtův dělitel

Podle upraveného D'Hondtova dělitele, kde první dělitel není číslo 1, ale 1,42 by hnutí ANO obsadilo 3 mandáty, a to první, druhý a čtvrtý v pořadí a koalice SPOLU na druhém místě by získala 2 mandáty. Ostatní strany by podle tohoto dělitele nezískaly ani jeden mandát v Poslanecké sněmovně. Na tomto případě můžeme vidět, že kdyby byla použita pro výpočet mandátů tato metoda, tak v menších volebních obvodech může způsobit že, že strany s menším ziskem hlasů nedosáhnou ani na jedno křeslo v Poslanecké sněmovně.

upravený D'Hondtův dělitel	ANO 2011	SPOLU	PirStan	SPD
	43 081 hlasů	26 355 hlasů	18 546 hlasů	16 629 hlasů
procenta	33,06 %	20,22 %	14,23 %	12,76 %
1,42	30 338 (1.)	18 559 (3.)	13 060	11 710
2	21 540 (2.)	13 177 (5.)	9 273	8 314
3	14 360 (4.)	8 785	6 182	5 543
4	10 770	6 588	4 636	4 157
počet mandátů	3	2	0	0

Tabulka 19 Výpočet podle upraveného D'Hondtova dělitele v Karlovarském kraji (Zdroj: Vlastní)

6.3. Sainte-Laguea dělitel

Tento dělitel by umožnil získání alespoň jednoho mandátu více stranám. První a poslední, tedy pátý mandát by získalo hnutí ANO, druhý koalice SPOLU, třetí koalice Pirátů a Stanu a na čtvrtý mandát by podle tohoto dělitele dosáhla i strana SPD, která v kraji získala pouze 16 629 hlasů.

Sainte-Laguea dělitel	ANO 2011	SPOLU	PirStan	SPD
	43 081 hlasů	26 355 hlasů	18 546 hlasů	16 629 hlasů
procenta	33,06 %	20,22 %	14,23 %	12,76 %
1	43 081 (1.)	26 355 (2.)	18 546 (3.)	16 629 (4.)
3	14 360 (5.)	8 785	6 182	5 543
5	8 616	5 271	3 709	3 325
počet mandátů	2	1	1	1

Tabulka 20 Výpočet podle Sainte-Laguea dělitele v Karlovarském kraji (Zdroj: Vlastní)

6.4. Upravený Sainte-Laguea dělitel

U tohoto dělitele by výsledky byly stejné jako u čistého dělitele Sainte-Laguea. Hnutí ANO by obsadilo 2 mandáty a koalice SPOLU, PirStan a strana SPD by každý získaly jeden mandát. Rozdíl by byl jenom v pořadí, ve kterém by mandáty obsazovaly, protože na rozdíl od předchozího dělitele by hnutí ANO 2011 obsadilo první a poté třetí mandát a strana SPD by získala až poslední pátý mandát.

upravený Sainte-Laguea dělitel	ANO 2011	SPOLU	PirStan	SPD
	43 081 hlasů	26 355 hlasů	18 546 hlasů	16 629 hlasů
procenta	33,06 %	20,22 %	14,23 %	12,76 %
1,4	30 772 (1.)	18 825 (2.)	13 247 (4.)	11 877 (5.)
3	14 360 (3.)	8 785	6 182	5 543
5	8 616	5 271	3 709	3 325
počet mandátů	2	1	1	1

Tabulka 21 Výpočet podle upraveného Sainte-Laguea dělitele v Karlovarském kraji (Zdroj: Vlastní)

6.5. Imperialiho dělitel

Dělitel Imperiali zvýhodňuje silnější strany, proto strana SPD by v tomto případě nezískala ani jeden mandát, ale naopak nejsilnější strana hnutí ANO, které v Karlovarském kraji vyhrálo by získalo dohromady 3 mandáty.

Imperialiho dělitel	ANO 2011	SPOLU	PirStan	SPD
	43 081 hlasů	26 355 hlasů	18 546 hlasů	16 629 hlasů
procenta	33,06 %	20,22 %	14,23 %	12,76 %
2	21 540 (1.)	13 177 (3.)	9 273 (5.)	8 314
3	14 360 (2.)	8 785	6 182	5 543
4	10 770 (4.)	6 588	4 636	4 157
počet mandátů	3	1	1	0

Tabulka 22 Výpočet podle Imperialiho dělitele v Karlovarském kraji (Zdroj: Vlastní)

6.7. Hareova kvóta

Základní výpočet pro zjištění počtu mandátů pro jednotlivé kandidující politické subjekty by byl $130\,303:5 = 26\,060,6$.

Hnutí ANO a koalice SPOLU by získali každý jeden bezpodmínečný mandát a hnutí ANO by získalo po dodatečném dělení ještě jeden mandát navíc. Po zjištění největšího zbytku by koalice PirStan a strana SPD získala každá jeden mandát.

Hareova kvóta	ANO 2011	SPOLU	PirStan	SPD
	43 081 hlasů	26 355 hlasů	18 546 hlasů	16 629 hlasů
naplnění kvóty	1,6531	1,0112	0,7116	0,638
bezprostřední mandáty	1	1	0	0
zbytek dělení	0,6531	0,0112	0,7116	0,638
dodatečné mandáty	1	0	1	1
počet získaných mandátů	2	1	1	1

Tabulka 23 Výpočet podle Hareovy kvóty v Karlovarském kraji (Zdroj: Vlastní)

6.8. Hagenbach-Bischoffova kvóta

V tomto případě by byl základní výpočet $130\,303:6 = 21\,717,1667$. Počet mandátů pro jednotlivé politické strany by byl stejný jako u použití Hareovy kvóty.

Hagenbach-Bischoffova kvóta	ANO 2011	SPOLU	PirStan	SPD
	43 081 hlasů	26 355 hlasů	18 546 hlasů	16 629 hlasů
naplnění kvóty	1,9837	1,2135	0,8539	0,7657
bezprostřední mandáty	1	1	0	0
zbytek dělení	0,9837	0,2135	0,8539	0,7657
dodatečné mandáty	1	0	1	1
počet získaných mandátů	2	1	1	1

Tabulka 24 Výpočet podle Hagenbach-Bischoffovy kvóty v Karlovarském kraji (Zdroj: Vlastní)

6.9. Imperialiho kvóta

Základní výpočet by byl $130\,303:7 = 18\,614,71429$.

Rozdělení mandátů by bylo i v tomto případě stejné jako u předchozích dvou volebních kvót. Lišilo by se jen získání mandátů. Například hnutí ANO by získalo hned 2 mandáty bezprostředně po prvním dělení, ale už by nezískali žádný mandát dodatečným dělením podle největšího zbytku. Koalice SPOLU, koalice PirStan a i strana SPD by i při použití této metody získali každý jeden mandát.

Imperiali kvóta	ANO 2011	SPOLU	PirStan	SPD
	43 081 hlasů	26 355 hlasů	18 546 hlasů	16 629 hlasů
naplnění kvóty	2,3143	1,4158	0,9963	0,8933
bezprostřední mandáty	2	1	0	0
zbytek dělení	0,3143	0,4158	0,9963	0,8933
dodatečné mandáty	0	0	1	1
počet získaných mandátů	2	1	1	1

Tabulka 25 Výpočet podle Imperialiho kvóty v Karlovarském kraji (Zdroj: Vlastní)

ZÁVĚR

Cílem bakalářské práce s názvem „Změna volebního zákona do Poslanecké sněmovny v roce 2021 a její dopady“ bylo ukázat, jak jednotlivé metody přepočítávání hlasů na jednotlivé mandáty v Poslanecké sněmovně, jsou proporční. Tohoto cíle jsem docílila v teoretické části práci, ve které jsem pomocí odborné literatury popsala jednotlivé volební reformy a také jsem objasnila nejběžnější volební dělitele a volební kvóty. V praktické části jsem se následně zaměřila na to, jak může ovlivnit zvolená metoda přepočítávání hlasů výsledky voleb.

Praktická část byla zaměřena na tři volební obvody a zohledňovala jsem 5% uzavírací klauzuli, kterou překročili v rámci celé České republiky pouze čtyři strany, popřípadě koalice, a to koalice SPOLU, koalice PirStan, hnutí ANO 2011 a strana SPD. Jako první jsem zvolila velký volební kraj, a to Prahu, kde ve volbách v roce 2021 bylo obsazováno 23 mandátů. Druhý volební kraj, který jsem vybrala byl Jihočeský kraj, kde bylo obsazeno 13 mandátů. Posledním zkoumajícím krajem byl Karlovarský kraj, který řadíme spíše do menších volebních krajů, protože tam bylo obsazeno pouhých 5 mandátů. Vycházela jsem z výsledků voleb do Poslanecké sněmovny v roce 2021. U každého kraje jsem výsledky voleb přepočítala pomocí jiné metody přepočítávání hlasů.

Celkový počet hlasů v hlavním městě Praha bylo 627 399. Strany nebo koalice, které překročily 5% uzavírací klauzili byly 4, a to koalice SPOLU, koalice PirStan, hnutí Ano 2011 a strana SPD. Podle D'Hondtova dělitele, Sainte-Laguea dělitele a upraveného Sainte-Laguea dělitele by výsledky voleb dopadly úplně stejně a na jeden mandát by dosáhla i strana SPD. Naopak u upraveného D'Hondtova dělitele by strana SPD nedosáhla ani na jeden mandát stejně jako v případě přepočtu hlasů pomocí Imperialiho dělitelem. Větší rozdíly v počtu mandátů jsou vidět při přepočtu hlasů pomocí volebních kvót, kde strana SPD, které získala nejméně hlasů, obsadila i 2 mandáty.

V případě menšího Jihočeského kraje, kde celkový počet platných hlasů bylo 335 839, byly výsledky podobné. D'Hondtův dělitel, upravený D'Hondtův dělitel a dělitel Imperiali, by rozdělily mandáty stejně a strana SPD by dosáhla až na 2 mandáty, stejně jako v případě použití volebních kvót. Naopak zbývající dva dělitele by zvýhodňovali nejsilnější koalici SPOLU.

Poslední Karlovarský kraj jsem zvolila z důvodu, abych měla v bakalářské práci i příklad menšího volebního kraje. Počet osazovaných mandátů bylo pouze 5. Výsledky

by byly skoro stejné v případě použití jakékoli metody. Největší rozdíl v rozdělení mandátů můžeme vidět při použití upraveného D'Hondtova dělitele nebo upraveného Sainte-Laguea dělitele.

Za nejvíce proporční metodu bych považovala Hareovu kvótu, která se vypočítá podílem počtu platných hlasů a počtem mandátů v daném volebním obvodě. Tato kvóta dokáže tedy rozdělit mandáty mezi více stran, a i menší strana, za kterou bychom mohli považovat stranu SPD, která by získala ve velkém nebo středně velkém volebním obvodě více než jeden mandát v Poslanecké sněmovně.

SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY

ANTOŠ, Marek. Principy voleb v České republice: [doplněno o srovnání se státy Evropské unie]. Praha: Linde, 2008. ISBN 978-80-7201-734-8

BUREŠ, Jan. Česká demokracie po roce 1989: institucionální základy českého politického systému. Praha: Grada, 2012. ISBN 978-80-247-4283-0

FILIP, Jan, 1993. Volební právo pro parlamentní a obecní volby v České republice. Brno: Masarykova univerzita, 35 s. ISBN 8021006714;

FILIP, Jan, 2000. O účelovosti a věcných argumentech při novelizaci volebních předpisů. Časopis pro právní vědu a praxi [online]. 8(2), s. 245-249. ISSN 1805-2789. Dostupné z: <https://journals.muni.cz/cpvp/article/view/8856/8211>

CHARVÁT, Jakub. Politika volebních reforem v ČR po roce 1989. Praha: Grada, 2013. Politologie (Grada). ISBN 978-80-247-4700-2

CHYTILEK, Roman. Volební systémy. Praha: Portál, 2009. ISBN 978-80-7367-548-6.

KLÍMA, Michal. Kvalita demokracie v České republice a volební inženýrství. Praha: Radix, 2001. ISBN 80-86031-29-2.

KLÍMA, Michal. Kvalita demokracie v České republice a volební inženýrství. Praha: Radix, 2001. ISBN 80-86031-29-2.

NOVÁK, Miroslav a Tomáš LEBEDA. Volební a stranické systémy: ČR v mezinárodním srovnání. Plzeň: Aleš Čeněk, 2004. Vysokoškolské učebnice (Aleš Čeněk). ISBN 80-86473-88-0.

VODIČKA, Karel a Ladislav CABADA. Politický systém České republiky: historie a současnost. 3., aktualiz. a rozš. vyd. Praha: Portál, 2011. ISBN 978-80-7367-893-7.

Úplné znění Ústavního zákona České národní rady č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky: Úplné znění Usnesení České národní rady č. 2/1993 Sb., o vyhlášení Listiny základních práv a svobod jako součásti ústavního pořádku České republiky: některé

další související právní předpisy. Vydání: sedmnácté. Praha: Armex Publishing, 2022.
ISBN 978-80-87451-87-8.

Internetové zdroje

Změna volebního systému. Politologický časopis [online]. 2000, 90-94 [cit. 2023-03-20]. Dostupné z: <https://www.politologickycasopis.cz/>
<https://www.politologickycasopis.cz/en/>

Český statistický úřad [online]. Praha: Praha, 2023 [cit. 2023-03-11]. Dostupné z: <https://www.czso.cz>

Změna volebního systému. Politologický časopis [online]. 2000, 90-94 [cit. 2023-03-20]. Dostupné z: <https://www.politologickycasopis.cz/>

ŠPAČEK, Adam. Máme nový volební zákon. Jaké byly jeho zamýšlené varianty? [online]. Právo 21, 2021. Dostupné z: <https://pravo21.cz>

KUBÁT, Michal. Déjá vu po dvaceti letech [online]. Společnost a kontexty, 2021. Dostupné z: <https://casopiskontexty.cz>

Sněmovní tisk 1170, 2021. In: PSP.cz [online]. 2021 [cit. 2022-07-05]. Dostupné z: <https://www.psp.cz/cgi-bin/win/sqw/historie.sqw?o=8&T=1170>

Sněmovní tisk 649, 2019. In: PSP.cz [online]. 2019 [cit. 2022-07-05]. Dostupné z: <https://www.psp.cz/sqw/historie.sqw?o=8&t=649>

LEBEDA, Tomáš, 2021. Jak budeme volit?: Co přinesou závěry ÚS k volebnímu systému v praxi?. In: Facebook.com [online]. 11.2.2021 [cit. 2022-07-05].

CHARVÁT, Jakub. Reforma volebního systému malým stranám nepomáhá. Kontexty [online]. 2016 [cit. 2023-07-02]. Dostupné z: <https://www.cdk.cz/reforma-volebniho-systemu-malym-stranam-nepomaha>

Spor o volebním zákonu: Bendovu návrhu chybí většinová podpora [online]. deník.cz, 2021 [cit. 2023-06-26]. Dostupné z: https://www.denik.cz/z_domova/volby-benda-zakon-snemovna-20210317.html

Přepočet hlasů na mandáty: Jak na to? [online]. Seznam Zprávy, 2021 [cit. 2023-06-26]. Dostupné z: <https://www.seznamzpravy.cz/clanek/prepocety-hlasu-na-mandaty-kolik-jich-je-potreba-na-jednoho-poslance-176995>

Nález Ústavního soudu [online]. [cit. 2023-06-26]. Dostupné z: https://www.usoud.cz/fileadmin/user_upload/Tiskova_mluvci/Publikovane_nalezky/2021/Pl._US_44_17_vcetne_disentu.pdf

TRÁVNÍČEK, Matěj. (2012). Pokus o reformu volebního systému pro volby do PS PČR z let 200

Babiš prohrál, ale má víc mandátů než Spolu. Zde je vysvětlení proč [online]. Seznam Zprávy, 2021 [cit. 2023-06-26]. Dostupné z: <https://www.seznamzpravy.cz/clanek/prepocety-hlasu-na-mandaty-kolik-jich-je-potreba-na-jednoho-poslance-176995>

Máme nový volební zákon. Jaké byly jeho zamýšlené varianty? [online]. Právo 21, 2021 [cit. 2023-06-26]. Dostupné z: <https://pravo21.cz/pravo/mame-novy-volebni-zakon-jake-byly-jeho-zamyslene-varianty>

SEZNAM ZKRATEK

ANO 2011 – politické hnutí ANO 2011

apod. – a podobně

ČR – Česká republika

ČSFR – Česká a Slovenská Federativní republika

ČSSD - Česká strana sociálně demokratická

ČSÚ – Český statistický úřad

HZDS – Hnutí za demokratické Slovensko

KDU-ČSL - Křesťanská a demokratická unie – Československá strana lidová

KSČM - Komunistická strana Čech a Moravy

OF – Občanské fórum

ODS – Občanská demokratická strana

Piráti – Česká pirátská strana

PirStan – volební koalice složená ze strany Piráti a STAN

PŘÍSAHA -

SPR-RSČ – Republikánská strana Československa Miroslava Sládka

SPOLU – volební koalice českých politických stran, tvoří ji ODS, KDU-ČSL a TOP 09

STAN – Starostové a Nezávislí

SPD – Svoboda a přímá demokracie Tomio Okamura

SZ – Strana zelených

TOP 09 – Politická strana TOP 09

tvz. – to znamená

SEZNAM TABULEK

Tabulka 1 Volební reforma 2006 (Zdroj: Charvát, 2013, s. 169).....	21
Tabulka 2 Výpočet podle D'Hondtova dělitele v Praze (Zdroj: Vlastní)	27
Tabulka 3 Výpočet podle upraveného D'Hondtova dělitele v Praze (Zdroj: Vlastní) ...	28
Tabulka 4 Výpočet podle Sainte-Laguea dělitele v Praze (Zdroj: Vlastní).....	29
Tabulka 5 Výpočet podle upraveného Sainte-Laguea dělitele v Praze (Zdroj: vlastní) .	30
Tabulka 6 Výpočet podle Imperialiho dělitele v Praze (Zdroj: Vlastní)	31
Tabulka 7 Výpočet podle Hareovy kvóty v Praze (Zdroj: Vlastní).....	32
Tabulka 8 Výpočet podle Hagenbach-Bischoffovy kvóty v Praze (Zdroj: Vlastní).....	33
Tabulka 9 Výpočet podle Imperialiho kvóty v Praze (Zdroj: Vlastní)	33
Tabulka 10 Výpočet podle D'Hondtova dělitele v Jihočeském kraji (Zdroj: Vlastní)...	34
Tabulka 11 Výpočet podle upraveného D'Hondtova dělitele v Jihočeském kraji (Zdroj: Vlastní).....	35
Tabulka 12 Výpočet podle Sainte-Laguea dělitele v Jihočeském kraji (Zdroj: Vlastní)	36
Tabulka 13 Výpočet podle upraveného Sainte-Laguea dělitele v Jihočeském kraji (Zdroj: Vlastní)	37
Tabulka 14 Výpočet podle Imperialiho dělitele v Jihočeském kraji (Zdroj: Vlastní)	38
Tabulka 15 Výpočet podle Hareovy kvóty v Jihočeském kraji (Zdroj: Vlastní).....	39
Tabulka 16 Výpočet podle Hagenbach-Bischoffovy kvóty v Jihočeském kraji (Zdroj: Vlastní).....	40
Tabulka 17 Výpočet podle Imperialiho kvóty v Jihočeském kraji (Zdroj: Vlastní).....	41
Tabulka 18 Výpočet podle D'Hondtova dělitele v Karlovarském kraji (Zdroj: Vlastní)	42
Tabulka 19 Výpočet podle upraveného D'Hondtova dělitele v Karlovarském kraji (Zdroj: Vlastní)	43
Tabulka 20 Výpočet podle Sainte-Laguea dělitele v Karlovarském kraji (Zdroj: Vlastní)	44
Tabulka 21 Výpočet podle upraveného Sainte-Laguea dělitele v Karlovarském kraji (Zdroj: Vlastní)	44
Tabulka 22 Výpočet podle Imperialiho dělitele v Karlovarském kraji (Zdroj: Vlastní)	44
Tabulka 23 Výpočet podle Hareovy kvóty v Karlovarském kraji (Zdroj: Vlastní).....	45
Tabulka 24 Výpočet podle Hagenbach-Bischoffovy kvóty v Karlovarském kraji (Zdroj: Vlastní).....	45
Tabulka 25 Výpočet podle Imperialiho kvóty v Karlovarském kraji (Zdroj: Vlastní)...	46